

Eski Sorunlar İçin Yeni Çözümler: Yeni Bir İşlem Vergisi Önerisi

S. Çağrı Esener^a

Mine Biniş^b

Özet: 1980'li yılların başından itibaren devleti merkez alan sosyal refah anlayışı terk edilmeye ve birçok ülkede neoliberal akımlar ağırlık kazanmaya başlamıştır. 1989 yılında Berlin Duvarının çökmesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılması ile Doğu Avrupa'daki geçiş ekonomilerinde de serbest pazar ekonomisi benimsenmiş, bu geçişte kapsamlı özelleştirmeler gerçekleştirilmiştir. Gelişmekte olan ülkeler, yurtiçi sanayilerini dış rekabete karşı koruma politikalarından vazgeçmiş, ticaret hacimlerinin genişlemesine ağırlık vermeye başlamışlardır. Günümüzde küreselleşme, uluslararası ticaretin ve sermaye akışının önündeki engelleri kaldırıcı bir etki yaratmakta ve uygulanan ekonomik politikalar ve finansal serbestleşme adımları finansal piyasaların gelişmesine, değişmesine ve dış dünya ile bütünleşmesine yol açmaktadır. Tüm bu gelişmelerin sonucu olarak, uluslararası işlemlerin vergilendirilmesi daha çok sayıda ülkeyi ilgilendirir hale gelmektedir. Ülkenin uluslararası finansal hareketlere açılması, devletin mali yapısını doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Özellikle 1990'lardan itibaren finansal hareketlerde yaşanan artışlar, ülkelerdeki yatırımları arttırmakta veya likidite sorunlarının aşılmasına yardım edebilmektedir. Diğer taraftan, aynı artışların finansal istikrarsızlığa yol açarak tersine etkiler yaratması da söz konusudur. Bu çerçevede, çalışmada finansal hareketlerin istikrarsızlığa yol açan etkilerini azaltmaya yönelik vergileme önerileri tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Finansal İşlem Vergisi, Tobin, Spahn, Robin Hood, Uluslararası Vergilendirme

JEL Sınıflandırması: D53, F40, N20, P45

New Solutions to Old Debates: A New Transaction Tax Proposal

Abstract: From 1980s to today social welfare idea was changed and a neoliberal economic thought takes its place. In 1989, Berlin Wall and then Soviet Union was collapsed which is also the reason for free market system and privatization in transition economies of Eastern Europe. Developing countries in general were also modified their trade and competing policies. Today, globalization has lifting the barriers on capital inflows but also the financial transactions. From another view, it changes policies and triggers integration of world economies. As a result of this process, taxation of international transactions is becoming a more interesting subject in time being. As known, the growing international financial activities and transactions have also some effects on the countries' financial structure, direct or indirect ways. Since 1990s, these increases have some benefits for helping to overcome the problems of liquidity or investment. On the other hand, it has some financial instability kind contrary effects which make countries' development process into question. In this study, financial transaction phenomenon will discuss and then taxation proposes will suggest for instability cases.

Keywords: Financial Transaction Tax, Tobin, Spahn, Robin Hood, International Taxation

JEL Classification: D53, F40, N20, P45

^a Res. Assist., Balıkesir University, Faculty of Bandırma Economics and Administrative Sciences, Department of Public Finance, Bandırma, Türkiye

^b Res. Assist., Balıkesir University, Faculty of Bandırma Economics and Administrative Sciences, Department of Public Finance, Bandırma, Türkiye, minebinis@gmail.com

1. Giriş

Finansal kurumların sağladığı para kazanma amaçlı tüm hizmetler finansal işlem kapsamında yer almaktadır. Finansal işlemlerin vergilendirilmesi fikri ilk olarak 1936 yılında ABD’de uygulanmak üzere Keynes tarafından önerilmiştir. Sonraki yıllarda James Tobin döviz kurlarındaki oynaklıkların kontrol altına alınması için kısa vadeli spekülasyon sermaye hareketleri üzerinden alınmak üzere düşük oranlı bir verginin uygulanmasına yönelik öneri getirmiştir. Bu öneriyi daha sonra Spahn vergisi ve son yıllarda ortaya çıkan ve G20 ülkelerinde uygulanması öngörülen Robin Hood Vergisi takip etmiştir.

Küreselleşme ile uluslararası finansal piyasaların birbirleri ile entegrasyonu uluslararası finansal hareketlerde büyük bir artışı da beraberinde getirmiştir. Bu süreç ülke ekonomileri açısından birçok olumlu katkıda bulunmasının yanı sıra özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından olumsuz sonuçlara da yol açtığı görülmektedir. Yaşanan finansal krizlerde bu finans hareketlerinin büyük bir payı olmuştur.

2008 yılında yaşanan finansal kriz sonrasında finansal işlemlerin vergilendirilmesi yeniden gündeme gelmiştir. Bu şekilde bir yandan finansal krizlerin derinleşmesinin önlenmesi amaçlanmakta, diğer yandan ise finansal kurumların yaptığı işlemlerden ek gelir elde etmek ve işlem hacminin düşürülmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada öncelikle uluslararası finans hareketlerinin tanımı ve kapsamına yer verildikten sonra, finans hareketlerine yönelik uygulanan politikalar ve bu finans hareketlerinin ülke ekonomileri üzerine etkileri ele alınmış, daha sonra uluslararası finansal işlemlerin vergilendirilmesi ve Tobin Vergisine değinilmiştir. Çalışmanın son kısmında ise Tobin Vergisinin türevleri olarak sayılan Spahn Vergisi ve Robin Hood Vergisine, bu vergilerin olumlu ve olumsuz yönlerine değinilmiştir. Bu çerçevede çalışmada kısa vadeli sermaye hareketlerinin olası zararlarının giderilmesine yönelik öneriler incelenmiş ve tartışılmıştır.

2. Uluslararası Finans Hareketleri Tanımı ve Kapsamı

Uluslararası finans hareketleri, en genel tanımlamayla ulusal sınırları aşarak ülkeye giren ya da ülkeden çıkan fonları ifade etmektedir. Bunlar, özel sermaye hareketleri (portföy yatırımları vb.), kalkınma amaçlı hibe ve kredi şeklindeki resmi sermaye hareketleri ve doğrudan yabancı sermaye yatırımları şeklinde üç ana başlık altında toplanabilir (Seyidoğlu, 1999, s. 121).

Literatürde özel yabancı sermaye hareketleri içerisinde de değerlendirilen doğrudan yabancı sermaye yatırımları konusunda pek çok tanımlama bulunmaktadır. Yabancı yatırım, yatırılabilir kaynakların kişi ve kuruluşlar tarafından bir başka ülkeye taşınmasıdır. Tahvil ve hisse senetlerinin bir diğer ülke veya ülkelerin kuruluşları tarafından satın alınmasını ifade eden portföy yatırımları dışında kalan ve bir veya birden fazla uluslararası yatırımcının tek başına ya da yerli bir veya birkaç firma ile ortaklık halinde gerçekleştirdiği yatırımlar doğrudan yabancı sermaye yatırımları olarak tanımlanmaktadır (DPT, 2000, s. 1). Bir diğer ifadeyle, yabancı ülkelerde yapılan yatırımlar fiziki ya da mali nitelikte olabilmektedir. Tahvil ve hisse senedi şeklindeki portföy yatırımları, mali nitelikli yatırımlar iken; bina, fabrika, arazi, tesis gibi fiziki değerlere karşılık gelen yatırımlar doğrudan yabancı sermaye yatırımlarıdır (Seyidoğlu, 1993, s. 567). Bu iki özel yatırımı birbirinden ayıran en temel özellik de fiziki ya da mali niteliğe bağlıdır.

Özellikle 90'lı yıllardan günümüze, çok uluslu şirketler tarafından gerçekleştirilen fiziki yatırımlar, beraberinde teknik bilgi, know-how, patent, ticari marka, işletmecilik bilgisi ve denetim yetkisini de beraberinde getirmektedir (Uzunoglu, Alkin ve Gürlesel, 1995, s. 35) ve bu yönleri onları portföy yatırımlarından ayırmaktadır. Diğer taraftan, istihdam yönüyle de ekonomik gelişimi orta ve uzun vadede olumlu yönde etkileyeceği varsayıldığında, doğrudan yatırımların kısa vadeli diğer yatırımların aksine ekonomik istikrar, kalkınma ve büyüme hedefleri üzerinde olumlu birtakım etkilerinin olacağı ifade edilebilir.

3. Uluslararası Finans Hareketlerine Yönelik Politikalar ve Ülke Ekonomileri Üzerindeki Etkileri

Uluslararası finans hareketlerinin ve dolayısıyla çok uluslu şirketlerin yöneldikleri ülke ekonomisine olumlu katkılarının yanı sıra olumsuz etkilerinin de olabileceği birçok ekonomist tarafından dile getirilmektedir. Bilindiği üzere, yabancı sermaye; üretimin artmasına, yeni teknoloji ve yönetim bilgisinin gelmesine, rekabeti geliştirerek ülke ekonomisinin dinamizm kazanmasına, ülkeye döviz girişinin sağlanmasına, ihracatın artmasına ve finansal piyasaların gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Diğer taraftan, ekonominin denetimi üzerinde yabancıların etkisinin artması, yerli firmalara karşı haksız rekabet üstünlüğü, teknolojik bağımlılık ve ekonomik bütünlüğün bozulma ihtimali (Lopez, 1999, s. 36) noktalarında ise çeşitli eleştiriler mevcuttur.

Gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede 1980 öncesi finans hareketlerini sınırlayıcı politikalar yaygın olarak uygulanmıştır. Finans hareketlerini engellemek amacıyla ülkeler, özellikle vatandaşlarının döviz bulundurmalarını yurt dışında döviz hesabı açmalarını, yabancı firma ve kuruluşların hisse senedi ve tahvillerini almalarını yasaklamakta veya sınırlamaktadırlar. Finans hareketlerine sınırlama getiren politikaların ekonomik temelinde yatan başlıca unsurlar aşağıdaki gibidir (Aslan, 1995, s. 55):

- Finans hareketlerinden kaynaklanan finansal işlemlerin vergilendirilmesini sağlamak,
- Yeniden yapılanma sürecine giren ülkelerin ekonomik reform programlarını uygulamak amacıyla ekonomik istikrarı bozucu finans hareketlerini önlemek,
- Yurtiçi tasarrufların yurtdışı varlıklara yönelmesini engelleyerek, yurtiçi tasarrufları yatırımların finansmanında değerlendirmek,
- Yurtiçi yatırımların yabancıların kontrolüne girmesini engellemek,
- Kısa vadeli finans akışının döviz kurlarında yarattığı istikrarsızlığı ve ödemeler dengesindeki açıkları önlemek olarak sıralanabilir.

Yapılan çalışmaların bazılarında finans hareketlerini sınırlamaya yönelik politikaların etkin işlemesi halinde yalnızca kısa vadede etkili olabilecekleri, uzun vadede ise etkinliklerini yitirebilecekleri vurgusu yapılmaktadır. Ayrıca bu tür sınırlamaların ülke ekonomisinde ve özellikle dış ticaretin finansmanında çeşitli risklere de yol açabileceği belirtilmektedir (Bkz., Agenor ve Montiel,1996).

Şöyle ki, özellikle yatırım ve tasarruf yetersizliği çeken gelişmekte olan ülkeler yaşadıkları sorunları kısa vadeli yabancı sermaye (sıcak para) girişleri ile aşmaya çalışmışlar¹, ancak iç dengelerindeki hassas yapı dış şoklardan kolayca etkilenmelerine ve bir kriz riskiyle karşı karşıya kalmalarına yol açmıştır (Oktar, 1995, s. 10). Meksika (1994), Asya (1997), Rusya (1998), Brezilya (1999), Türkiye (1994 ve 2000-2001) ve Arjantin (2001) bu türden krizler yaşayan ülkelerdir. Bu ülkelerin ortak noktası ise, hepsinde de sabit kura dayalı bir politika uygulanmış olması ve Asya ülkeleri dışındaki diğer ülkelerin çoğunda cari açıklar, mali açıklar, kamu açıkları ve enflasyon gibi makroekonomik temellere dayalı problemlerin varlığıdır.

4. Uluslararası Finansal İşlemler ve Vergilendirmesi

Küreselleşme sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik yönleri olan çok-boyutlu bir süreçtir. Literatürde küreselleşmenin, dünya ülkelerini birbirine yakınlaştırdığı ve dünyayı “büyük bir köy” haline getirdiği yönünde düşünceler yanında, gelişmiş kapitalist ekonomilerin kültürlerinin dünyaya daha hızlı bir biçimde yayılmasından başka bir amaca hizmet etmeyen bir hakim süreç olduğu yönünde görüşlerde mevcuttur. Ekonomik açıdan ele alındığında küreselleşmenin üç boyutu dikkat çekicidir (Seyidoğlu, 2003, s.142): uluslararası ticaret, uluslararası üretim ve uluslararası mali akımlar. Bunlardan ticaret alanında küreselleşme, ülkeler arasında mal ve hizmet akımları üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması veya azaltılması sürecini kapsar. Kökenleri İkinci Dünya Savaşı’na değin inen bu gelişme, 1947 yılında imzalanan GATT ile başlamış, 1994 yılından itibaren GATT’ın Dünya Ticaret Örgütü (WTO) bünyesine girmesiyle birlikte hızlanarak günümüze kadar gelmiştir. Benzer şekilde üretimdeki küreselleşme de İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde başlamıştır. Çok uluslu şirketlerin hareket serbestisinin artışı ve teknoloji alanındaki ilerlemeler bu süreci hızlandırmıştır. Küreselleşmenin asıl yeni olan yönü ise, mali küreselleşme ile ilgilidir. 1980’lerin sonlarında ortaya çıkan mali küreselleşme kavramı, sanayileşmiş ve sanayileşme yolundaki ülkelerin döviz ve sermaye işlemleri üzerindeki kısıtlamaları kaldırarak ulusal piyasalarını dış mali piyasalarla bütünleştirmeleri olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemle birlikte özel fonlar yüksek getiri için ülkeler arasında serbestçe dolaşmaya başladığı görülmüştür..

Gelir farklılıklarına duyarlı finansal hareketlerin zarar verici etkilerinden sakınmak üzere bazı ülkeler adım atmışsa da günümüze değin ortak nitelikte çözümlerin üretilebildiğini savunmak güçtür. 1990’ların ikinci yarısından itibaren uluslararası sermaye girişlerinin yoğun olduğu ülkelerde, arka arkaya ekonomik krizlerin yaşanmaya başlaması nedeniyle bu konunun önemi gün geçtikçe artmıştır. 1990 sonrası dönem esas alındığında, özellikle gelişmekte olan ekonomilerde önemli krizlerin yaşandığı görülmektedir. İlk olarak, geçiş ekonomilerinin çıktı düzeylerinde beklenmedik şekilde derin ve uzun süren çöküşler meydana gelmiştir. İkinci olarak yapılan tüm kamusal reform ve çabalarına rağmen Sahraaltı Afrika ülkeleri istenilen kalkınma sorunlarını gerçekleştirememiştir. Yine 90’lı yıllarda Türkiye’de ve Meksika’da (1994), Asya ve Uzakdoğu ülkelerinde (1997), Rusya’da (1998), Brezilya (1999), Türkiye (2000-2001) ve Arjantin (2002)’de boy gösteren yapısal veya konjonktürel nitelikteki bu krizler, aynı zamanda kısa vadeli sermaye hareketlerine duyulan şüpheyi de artırmıştır. Ayrıca 80’lerde yaşanan Latin Amerika borç krizlerine yönelik çözüm önerilerinin kısa vadeli olduğu görülmüştür. Yaşanan krizler Washington Konsensüsünün sorgulanmasına neden olmuştur (Rodrik, 2006, s. 974-975).

¹Enflasyonun yeterince indirilemediği durumlarda ulusal para değer kazanmakta, ithalattaki artış ve ihracattaki azalışa bağlı olarak cari işlemlerde açık ortaya çıkabilmektedir. Ülkeler bu açığı kapatılmak için devalüasyon yapma baskısıyla karşı karşıya kalabilmekte veya dış borçlanmaya, özellikle de kısa vadeli kaynaklara başvurabilmektedir.

2007'de ABD'de ortaya çıkan mortgage krizi, menkullerin kıymetleştirilmesi yoluyla bankacılık sektörüne yayılmış ve çeşitli bankaların iflas, kamulaştırma ve devrine yol açmıştır. Bu kriz 2008 yılından itibaren Avrupa'daki türev piyasalarını da kapsayarak uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Öncekilerden farklı olarak gelişmiş ülkelerde başlayan böyle bir krizin yakın gelecekte bu ülkeler ile finansal entegrasyon içerisinde bulunan gelişmekte olan ülke piyasalarını da etkileyeceği düşünülebilir. Bu açıdan spekülasyon akımlarının en aza indirilmesi için finansal işlem vergileri bir alternatif olarak görülebilir.

5. Süregelen Tartışma: "Aşırı Kaygan Uluslararası Para Piyasası Çarklarına Kum Serpmek"²

Teorik temelleri daha eski tarihlere dayanmakla birlikte, kısa vadeli sermaye hareketlerin vergilendirilmesi konusu özellikle 1990'lı yıllardan günümüze küreselleşme olgusunun neoliberal iktisadın egemen söylemi haline gelmesine ve bu süreçte finans sermaye kaynaklı krizlere paralel gelişmiştir. Kriz yaşanan ülkelerin ekonomik yapılarında farklılıklar olmasına karşın hepsinin ortak özelliği finansal liberalizasyonu gerçekleştirerek uluslararası sermaye hareketleri üzerindeki tüm kontrolleri kaldırmış olmalarıdır (İnsel ve Sungur, 2003, s. 6).

Kısa süreli sermaye hareketlerinin ilgili ülkelere olan zararlarının en aza indirilmesi konusundaki önerilerin başında Tobin Vergisi (Tobin Tax) gelmektedir. Literatürde ilk kez James Tobin'in 1972 yılında yazdığı bir kitabında (The New Economics: One Decade Older, 88-93) yer alan bu öneri; bir dövizin diğerine dönüştürüldüğü spot piyasalardan alınacak uluslararası tek tip bir dönüşüm vergisinin kısa dönemli sermaye hareketlerini kısıtlayıcı niteliği üzerine kuruludur (Tobin, 1978, s. 155). Tobin tarafından 1972 yılında kısa dönemli döviz işlemlerinin vergilendirilmesi için önerildiği o zamandan beri bu tür vergiler "Tobin Vergisi" olarak adlandırılmaya başlanmıştır (Akdiş, 2004, 36-48).

Tobin'in önerisi, spekülasyon maliyetlerini yükseltip kısa vadeli veya gecelik spekülasyonlardaki kar elde etme olasılığını azaltmak amacıyla uluslararası sermaye hareketleri üzerine bir işlem vergisi getirilmesidir (Ertürk, 2002, s. 1). Spot döviz alım işlemleri üzerine getirilen sabit ve düşük oranlı ad-valorem bir vergi olması öngörülmüştür. %0,2, %0,5, %1 gibi oranlarda önerilen bu verginin hedefi, 10 yıllık yatırımı caydırmayacak ancak 10 günlük işlemleri cezalandıracak nitelikte olmasıdır (Yılmaz, 2001, s.5). Bu yüzden Tobin vergisi uzun vadeli yatırımları değil, kısa vadeli spekülasyon sermaye hareketlerini caydırıcı niteliktedir.

Böylece ülke ekonomisine spekülasyon yolu ile verilen zararlar azaltılıp, ülke merkez bankaları ulusal para birimini daha kolay koruyabilecek ve ülke vergi geliri elde edebilecektir. Tobin'e göre bu tür bir işlem vergisinin dünya ticaret hacminde önemli paya sahip olan belli başlı para birimlerinde uygulanması yeterli olabilir (Tülay ve Erdönmez, 1999, s. 16). 2000'den bu yana gelişmeler düşünüldüğünde tedrici bir müdahale fikrine en yakın öneri Tobin Vergisi veya bu verginin varyasyonları olabilir. Çünkü döviz kuru değişimine dönük para ticaretinin (e-trade) artmasıyla uluslararası krizlere bağlı zarar verici boyutlar da gün geçtikçe artmaktadır. Öneriye göre, uygulanabilecek vergi ile gelişmekte olan ülkelerin önemli ölçüde rahatlaması mümkün olabilir (Felix, 1995, s. 40- 46). Yine bu tip bir vergi ile uluslararası alanda kullanılacak gelir sağlanması ve ülkelerin elde etmiş oldukları kaynaklar ile daha bağımsız hareket edebilecekleri değerlendirilmektedir.

²Bu deyim, aynı zamanda Tobin Vergisinin James Tobin tarafından ifade ediliş biçimidir.

5.1. Tobin Vergisinin Kapsamı ve Uygulanacağı İşlemler

Tobin ve diğer işlem vergilerinin kökleri Keynes'in bu konudaki düşüncelerine kadar uzanmaktadır. Keynes risk ve ilave maliyetlerin uzun dönemli yatırımlara zarar vermeden kısa dönemli parasal akımları azaltabileceğini, hatta az miktardaki bir transfer vergisinin teşebbüsler üzerindeki spekülasyon etkisini hafifleteceğini belirtmektedir (Raffer, 1998, s. 530). Tobin, uluslararası işlem vergisinin küreselleşme karşıtı bir öneri olmadığını (Tobin, 2001, s. 2) ve döviz değişimleri üzerinden alınabilecek bir global verginin aşırı volatilité (oyunaklık) probleminin çözüm ihtimallerinden birisi olduğunu ifade etmektedir (Tobin, 1997, s. 1).

Bu verginin uygulanacağı işlemlerin neler olması gerektiği en çok tartışılan konulardan birisidir. Prensip olarak verginin sadece spot döviz işlemleri üzerine konulması önerilmekle birlikte; future, opsiyon ve swap piyasalarını kapsayacak kadar genişletilmediği takdirde, bu tür vergiden kaçınma imkanlarının her zaman olacağı üzerinde durulmaktadır. Nitekim spot piyasanın gelişimi ile kıyaslandığında, türev piyasalar dünya genelinde daha hızlı bir gelişim göstermektedir (Yılmaz, 2002, s. 4). Dolayısıyla, gelecekte ortaya çıkabilecek menkul kıymet veya türev piyasa araçlarının da kapsanması gerekmektedir.

Tobin vergisinin uygulaması basit bir mantığa dayanmaktadır. Küçük oranda belirlenmiş bir vergi, bir dövizin diğerine dönüşen her birimi için tarh edilmektedir (Patterson ve Galliano, 1998, s. 29). Yine verginin advalorem esasa göre alınması düşünülmektedir. Tobin kendisi bu oranların %0,2, %0,5 ve %1 gibi oranlarda olabileceğini belirtmiştir. %0,1'den az olmamak kaydıyla uygulanacak bu tip bir vergi ile birey ve kurumların sık değişim yapmaktan kaçınacakları öngörülmektedir (Tobin, 1999, s. 4). Böylelikle, kısa vadeli sermaye hareketlerinin maliyeti yükseltilerek bu tür işlemlere belirli bir engel getirilmiş olacaktır.

Bu duruma, doların değerinin euro karşısında yükseleceğini tahmin eden bir spekülátör örnek verilebilir. Bu kişi, 1 milyon euroyu bir haftalığına satarak 1.1 milyon dolar satın alacaktır (parite 1,1\$=1 €). Eğer bir hafta içinde dolar euro karşısında değer kazanırsa (yani parite 1\$=1 € olursa), 1.1 milyon dolarını 1.1 milyon euro'ya satacak ve 100 bin euro (%10) kar elde edecektir. Bu oranda bir spekülátif kazancın normal vergiler ile engellenmesi mümkün değildir. Ancak Tobin vergisi kazanç üzerinden değil, toplam işlem hacmi üzerinden alınmakta olduğundan; spekülátif kazançlar üzerinde önemli yükler oluşturabilmektedir. Örneğin, bu olayda %0.5 oranında bir değişim vergisi uygulanırsa dolar satın alındığında 5.000 euro, dolar satımında ise 5.500 dolar (5.500 euroya eşittir) ödeneceğinden toplam vergi 10.500 euro olacaktır. Bu da spekülátif dönüşümler açısından oldukça caydırıcı bir oransal büyüklüktür. Beklenen kur değişimi gerçekleşmez ve parite sabit kalırsa bu durumda Tobin vergisi döviz değişimleri üzerinden ödenecektir. Dolayısıyla, spekülátör herhangi bir kazanç elde etmese dahi 10.500 euro ödeyerek kur zararını üstlenmiş olacaktır (Patterson ve Galliano, 1998, s. 29).

James Tobin'in bu vergi ile vurgulamaya çalıştığı nokta; spekülátif döviz alım-satım işlemlerinin kur dalgalanmalarına neden olması dolayısıyla, aşırı kaygan döviz spekülasyon çarkının dişlileri arasına kum serpmenin yerinde olabileceğidir. Bir diğer deyişle, bu tür bir verginin spekülátif sermayenin saldırısına maruz kalan ülkelerin üzerindeki yükü azaltacağı düşünülmektedir. Tobin, 1996 yılına gelindiğinde swap ve forward benzeri türev ürünlerine de uygulanmasını önermiştir. Diğer taraftan, aynı yıllar benzer bir diğer önerinin, Spahn Vergisinin, geliştiği yıllardır. 2000'li yıllardan sonra özellikle küresel krizle birlikte benzer işlevleri görebilecek ve elde edilecek gelirin tahsis alanlarını da öngören Robin Hood Vergisi de bu türden öneriler arasındadır.

5.2. Tobin Vergisi Türevleri ve Alternatif Öneriler

Tobin, verginin sadece döviz değişim işlemleri üzerinden alınması şeklinde bir öneri getirmişse de bu verginin varyasyonlarının başka bir para birimi üzerinden satın alınan bütün finansal araçlara veya dövizden menkul kıymetlere dönüş işlemlerine de uygulanabileceğini (Tobin, 1978, s. 159) belirtmektedir. Bu anlamda; yabancı menkul kıymetlerin, sermaye giriş ve çıkışlarının, sermaye kazançlarının vergilendirilmesi şeklindeki farklı uygulamalar da Tobin Vergisi önerisi içerisinde ele alınabilir (Spahn, 1996, s. 5).

5.2.1. Spahn Vergisi

İlk kez James Tobin'in 1972 yılında değindiği işlem vergisi³ takip eden süreçte Paul Bernd Spahn'ın yaptığı analizlere göre uygulanabilir olmaktan uzak olduğu için döviz kurundaki oynaklığın giderilebilmesi farklı çözümler gerektirmektedir. Bu doğrultuda, 1995 yılında gündeme gelen Spahn Vergisi de tıpkı öncülü gibi para değişimi üzerinden alınması düşünülen bir işlem vergisidir. Özü itibarıyla Tobin Vergisinin varyasyonlarından biri olarak adlandırılacak bu vergi de döviz değişim işlemlerinde karşılaşılan dalgalanmaları önlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ancak uygulama aşamasında Tobin Vergisinden farklılaşmaktadır.

Bernd Spahn'a göre (1995), likidite ticareti ile spekülasyon ticareti birbirinden ayırmak güçtür. Eğer vergi yüksek oranlarda ve genel olarak uygulama alanı bulursa finansal operasyonlar üzerindeki etkisi zarar verici olabilir. Sorunun boyutlarının büyümesi halinde (türev ürünleri de kapsamı gibi) uluslararası bir hal alması da mümkündür. Verginin düşük oranlarda uygulanması halinde ise, finansal piyasalar üzerindeki negatif etkisi azalmakla birlikte spekülasyon hareketlere karşı tedbir olma özelliğini yitireceği düşünülmektedir. Spahn bu sorunun çözümüne yönelik olarak, iki aşamalı oran yapısına sahip bir vergi önerisinde bulunmuştur. Buna göre, düşük oranlı bir finansal işlem vergisi yanında yasaklayıcı nitelikte döviz değişim tarifesi önermiştir. Sözü edilen tarife finansal işlemlerden ziyade olası spekülasyon girişleri önlemede kullanılabilir niteliktedir.

Spahn (1995) çalışmasında, maliye ve para politikalarının çatışması, istikrar ve etkinlik düzeyi, işlem maliyetleri, kaynak dağılımı ve vergi oranı gibi noktalara dikkat çekmiştir. Tobin Vergisinin bu tür teknik, idari ya da yürütülmesiyle ilgili sorunlar dışında verginin yapısına dair dört temel ikilemden söz etmektedir:

- Vergi tabanı (vergilendirilebilir kişi ve işlemler)
- Vergi oranı
- Vergi geliri
- Vergi kullanımı.

Tobin Vergisi ve benzer niteliğe sahip diğer önerileri ve genel çerçevelerini ortaya koyan Tablo 1, bu ikilemlere yönelik bir fikir birliğinin olmadığını ortaya koymaktadır.

³Temellerini aynı zamanda akıl hocası saydığı John Maynard Keynes'in 1936 yılında yayımlanan "İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Kuramı" isimli eserinin XII. Bölümünden almaktadır.

Tablo 1. Tobin Vergisi ve Türevleri

	Tobin 1978, 1991	Reinhart 1991	Tornell 1988, 1990	Eichgreen/Wyplosz 1993
Vergi Tabanı	Tüm parasal dönüşüm işlemleri	Yabancı servet sahiplerinin yerli piyasadaki varlıkları	Yerli ve yabancı parada oluşan finansal varlıkların beklenen getirilerindeki değişme düzeyi	Merkez Bankası faizsiz mevduatları ile döviz değişim oranları arası denkliliğin farklılaşan kısmı
İstisna ve Muafiyetler	Reel yatırım faaliyetleri ve ticaret işlemleri	Yok	Reel sermaye kar payının ülkelerine dönen kısmı	Yok
Vergi Oranı	Oran esaslı ve tek tip	Oran esaslı	Oran esaslı	Faiz oranına bağlı, değişebilir
Uygulama Alanı	Uluslararası, Çok taraflı	Ulusal, tek taraflı	Ulusal, tek taraflı	Ulusal, tek taraflı
İç ve dış fiyat farklılaştırması var mı? (faiz, döviz vb. bir çıpa)	Evet	Evet	Hayır	Evet
Yönetim	Merkezi hükümet	Merkezi hükümet	Merkezi hükümet	Merkez bankaları
Koordinasyon	IMF ve Dünya Bankası	Uluslararası koordinasyon yoktur	İkili döviz kuru rejimine bağlı olarak değişebilir	Uluslar arası koordinasyon yoktur
Gelirin tahsisi ve Kullanımı	IMF ve Dünya Bankası	Merkezi hükümet	Herhangi bir gelir olmayacaktır	Merkez bankaları
Politik Hedef	Kısa dönemli spekülasyon ve döviz kuru farkının giderilmesi	Yer almıyor	Reel yatırımların önünü kesen hareketlerin engellenmesi	Kısa dönemli spekülasyonların ve döviz kuru değişkenliğinin giderilmesi

Kaynak: Paul Bernd Spahn (June 16, 1995). "International Financial Flows and Transactions Taxes: Survey and Options", University of Frankfurt/International Monetary Fund (IMF), Working Paper WP/95/60, s. 8.

Tablo 1 konu üzerine yapılan çalışmalarda sözü edilen ikilemlere yönelik bir fikir birliğinin oluşmadığını göstermektedir. Benzer eleştiriler Spahn Vergisi için de geçerlidir. Nitekim, Avrupa Merkez Bankası, konuya ilişkin bir taslak kanun metnine dair⁴ yaptığı yorumda (ECB, 2004; s.4), Tobin Vergisinin Spahn versiyonunun iki aşamalı oransal yapıda; çok düşük bir "normal" oran ve çok yüksek bir "olağanüstü" orandan oluşacağını belirtmektedir. Verginin döviz kurundaki türbülansı önlemede kullanılacağına, bu versiyonun sermaye akım hareketleri ve spekülasyon atakları üzerindeki düzenleyici caydırıcı etkisinin daha kuvvetli olacağı savına karşılık, Banka; piyasada fiyat belirsizliğine neden olabileceği karşı teziyle ekonomik teorinin değişken orana sahip böyle bir verginin karşısında yer aldığını belirtmektedir. Yine bu durumun özellikle de gelişmekte olan ülkeler açısından yatırım

⁴Belçika'nın 2004 yılının Kasım ayında Avrupa Merkez Bankasına sunduğu bu öneriye, faydalarının maliyetinden düşük olabileceği ve uygulamadaki güçlükler nedeniyle şüpheyle yaklaşmıştır. Bankanın görüşünün belirtildiği yazıda böyle bir verginin yasal dayanağının Maastricht Antlaşması ile de uyumunda olmadığı belirtilmektedir.

maliyetleri üzerinde olumsuz etkiler ortaya çıkarabileceğini savunmaktadır. Diğer yandan, işlem vergisi fikrinin 70'li yıllardan günümüze üzerinde uzlaşılabilen noktalar bulursa dahi farklı isimler altında sürekli gündeme geldiği gerçeği de yadsınmamalıdır. Tobin Vergisi ile başlayan süreç, Spahn Vergisi ile devam etmiş ve 2000'li yılların ikinci yarısından itibaren bu kez de gelişmiş ülkeler (G20) özelinde Robin Hood Vergisi adı altında tekrar tartışılmaya başlanmıştır.

5.2.2. Robin Hood Vergisi

James Tobin küresel finans piyasalarında istikrar sağlamak için döviz işlemleri üzerinden alınacak düşük düzeyde bir vergi önermektedir. Neoliberal politikaların etkisiyle yıllar içinde Tobin Vergisine olan destek azalsa da onun görüşünden hareketle günümüzde özellikle küresel kriz sonrasında Tobin vergisi veya benzer işlevleri görebilecek olan bir vergiye olan ilgi Finansal İşlem Vergisi (FTT) ile yeniden ivme kazanmıştır.

2008-2009 küresel finansal krizinin ardından, "Robin Hood Vergisi" veya bankalar üzerinden alınan finansal işlem vergisi için birçok öneri getirilmiştir. 2008 finansal krizi özellikle Euro bölgesi içinde Tobin-benzeri vergileri ortaya çıkarmıştır. Robin Hood vergisi kamu desteği sağlamıştır. "Zenginden alıp fakire vermek" düşüncesi birçok destekçi getirmiştir (Baldwin, 2011: s.5).

Robin Hood Vergisinin temel aldığı Tobin Vergisi sadece kambiyo işlemleri üzerine uygulanmaktadır. Böyle bir verginin, kambiyo işlemlerinin hacmini önemli ölçüde daraltabilir. Spekülatif döviz işlemleri diğer finansal işlemlerden daha tehlikelidir, bu işlemlerin ekonomik krizler ve ekonomik çöküntüler önemli bir role sahiptir, bunun örneği 1997 yılındaki Asya Krizi'nde de görülmektedir. Tobin Vergisinin uluslararası koordinasyon yetersizliği sorunu Robin Hood Vergisi'nin savunucuları tarafından dikkate alınmış ve her ülkenin kendi para birimi ile uygulanacak yapıda olması gerektiği (Daniels, 2010: 4) belirtilmiştir.

Günümüzde piyasalarda kısa dönem spekülasyonlarının ağırlığına rağmen büyük bir ticaret hacmi vardır. İşlem başına alınacak tek tip bir vergi kısa dönem spekülasyonları daha maliyetli hale getirecektir. İşlem vergisinin varlık değerleri üzerinde dengeleyici bir unsuru vardır ve böylece makroekonomik performansın geliştirilmesinde ve diğer krizleri önlemede yardımcı olacaktır (Robin Hood Tax 2011b, s. 2). Dolayısıyla, Robin Hood Vergisinin bireysel bankacılık ve perakende bankacılık üzerinde oldukça sınırlı bir etkisi olabilir. Çünkü bu vergi bankacılık faaliyetlerinden ayrı bir alanı, finansal kurumlar tarafından üstlenilen yüksek frekanslı büyük hacimli ticareti hedeflemektedir (Seely, 2010: s.12). Küçük bir vergi bile piyasaları etkileyebilmektedir. Schmidt gibi ekonomistler, %0.005'lik bir oranın döviz piyasalarını %14 oranında küçültebileceğini tahmin etmektedirler. Yine, Robin Hood Vergisi kampanyaları tüm finansal işlemler, hisse senetleri, tahviller, kambiyo ve türev varlıklar üzerinden alınacak %0.05'lik bir verginin finans sektörü üzerinden gelir artışı sağlamanın en iyi yolu olduğu üzerinde kuruludur. (Robin Hood Tax, 2011b, s.5). Bu işlem vergisi hisse senetleri, tahviller, döviz işlemleri ve türev ürünler içermektedir. Bu vergi mali piyasalardaki aktörlerin aralarındaki işlemlerle sınırlıdır. Mal, maaş çeki ve sınır ötesi gelirleri gibi basit tüketici işlemleri, bu verginin konusu içinde değildir. Ayrıca kısa vadeli bankalar arası borç verme ve merkez bankası işlemleri de Robin Hood Vergisine dahil değildir (Robin Hood Tax, 2011a , s.2).

Bu vergi yoluyla elde edilecek gelir, mali krizden olumsuz yönde etkilenen kişilere yardım etmede ve durgunluğu gidermede, hem ulusal hem de küresel çapta yoksullukla mücadelede kullanılabilir. FTT için, uluslararası koalisyon gruplarının kampanyalarında bu

vergiden elde edilecek gelirin % 50'sinin ülkenin veya diğer G20 ülkelerinin bütçe açıkları ile mücadelede ve kamu açıklarını kapatmada kullanılacağı belirtilmiştir. Geri kalan % 25'inin gelişmekte olan ülkelerin kalkınma hedeflerini gerçekleştirmede ve mevcut finansman açıklarını karşılamada kullanılması, diğer %25'inin ise gelişmekte olan ülkelerin küresel finansal sisteme uyumunun sağlanması ve iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması amacıyla değerlendirilmesi (Robin Hood Tax, 2011c, s.3) planlanmaktadır. OXFAM tarafından yapılan araştırmada en fakir ülkelerin finansal krizler nedeniyle sadece 2009 yılı baz alındığında dahi 65 milyar dolarlık bir açık ile karşı karşıya oldukları belirtilmektedir. Bu yüzden bankalar üzerinden alınacak bir vergi fakir ülkelerin ve fakir insanların finansal krizlerle mücadele etmesine katkı sağlayacaktır. Bankalardan sağlanan gelirin bir kısmı Milenyum kalkınma hedeflerini⁵ gerçekleştirmenin maliyeti için kullanılabilir (Robin Hood Tax, 2011b, s.13). Bu verginin etkisi şu şekilde örneklendirilmiştir: bu vergiyi sadece bir dakikalığına uygulamak bile 1.5 milyon Afrikalı çocuğun menenjit aşısı için yeterli gelir sağlayabilecektir veya bu vergiyi sadece beş gün uygulamak ülkeleri doğal afetlerin zararlarına karşı sigortalanmasında Küresel İklim Risk Yönetim Mekanizması oluşturulmasında ve gelişmekte olan ülkelere mikro mahsul sigortası kapasitesi temin etmede kullanılabilir (OXFAM, 2011: s.2).

İşlem vergisi sosyal politika hedeflerini gerçekleştirmede devlete gelir sağlayacaktır. Avusturya Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü'nün 2008 yılında yapmış olduğu çalışmada % 0.05'lik küresel bir işlem vergisi nedeniyle piyasa faaliyetlerinde ciddi bir azalma olsa bile, yıllık 650 milyar civarında bir gelir sağlanacağı tahmin edilmiştir. IMF tüm önemli finansal merkezlerde halihazırda FTT'nin bazı çeşitlerinin uygulandığını belirtmektedir. İngiltere'de kamuoyunun %80'i, muhafazakar seçmenlerin %76'sı ve Liberal Demokratların %88'si bankalar üzerinden alınacak ilave böyle bir vergiyi desteklemektedir. İngiltere'de, bir işlem vergisinin yokluğu nedeniyle bankalar bir yılda 100 milyar dolar örtülü bir sübvansiyona kavuşmakta ve finansal hizmetlerde KDV'den istisna bulunmaktadır (Robin Hood Tax, 2011a, s. 2- 3).

Bu verginin başarılı olmasında uluslararası koordinasyon ve uygulamanın gerekli olduğu, aksi takdirde başarılı olunmayacağını savunan görüşler bulunmakla birlikte koordinasyon olmadan da uygulanabileceği yönünde görüşler bulunmaktadır. Uluslararası koordinasyon olmasını savunan görüşler de koordinasyonsuzluğun finansal işlemleri veya finansal firmaları bu vergiyi uygulamayan ülkelere transfer etmesine yol açacağı üzerinde durmaktadır. Ekonomik Politika Araştırma Merkezine (The Centre For Economic Policy Research – CEPR) göre işlem maliyetlerindeki artış işlemleri %25 ile % 50 arasında azalması ile sonuçlanabilir. Bu da sonuçta alınan vergilerin azalmasına yol açar. CEPR %0.05'lik bir verginin eğer piyasalar vergi nedeniyle tamamen değişmeden aynı kalırsa 250 milyar sterlin artış olacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca uluslararası koordinasyonda gelir alımı daha sınırlı olacaktır. 1980'lerde İngiltere'de uygulanan bir menkul işlemler vergisi, işlem hacminin % 50'sinin Londra'ya aktarılmasına yol açmıştır (Daniels, 2010: 2-3). Bu görüşün tersine küresel bir işbirliğine gerek olmaksızın kullanılabileceğine yönelik görüşler de mevcuttur. Bu verginin küresel çapta kullanılması ideali olsa da, mevcut finansal işlem vergilerinin, küresel mutabakat olmaksızın tek başına uygulanmakta olduğunun da dikkate alınması gereklidir. Örneğin; İngiltere'de uygulanan FTT örneği başarılı uygulamalar arasında gösterilebilir (OXFAM, 2011: s.6).

⁵Milenyum kalkınma hedefleri, fakirlikle mücadelede temel teşkil eden ve HIV/AIDS'nin ve sıtmanın yayılmasını önleme, her çocuğun okula gitmesini sağlama, anne ve bebek ölümlerini durdurma, temiz su ve gıda temini gibi amaçları içermektedir.

Optimal durum tüm temel finans merkezlerinde eşzamanlı olarak bu verginin uygulanması konusunda işbirliği içinde olunmakla birlikte, bu vergiyi tek başına başarı ile uygulayan İngiltere örnek gösterilebilir. Basitlik açısından finansal piyasa işlemlerinde sabit bir oran olarak %0.05 uygulanması önerilmiş olsa da birçok uzman aslında işlem vergisinin değişen oranlarda (%0.01 ile %0.5 arasında) işlemin risk ve yararlarına göre (hisse senedi, tahvil, döviz, emtia, türev ürünler gibi) değişebileceği ifade edilmektedir (Robin Hood Tax, 2011 c, s. 1-2).

Finans sermayenin ülke ekonomileri üzerindeki yıkıcı gücü dikkate alındığında günümüzde Fransa, Almanya, İngiltere, Japonya, Avusturya ve Belçika Robin Hood Vergisini desteklemektedir. ABD ve Brezilya ise bu vergiye olumlu bakmaktadır. AB Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu Robin Hood Vergisi lehine konuşulmaktadır. Aralık 1998 ve Mart 1999 tarihleri arasında, Kanada Avam Meclisi "hükümetin uluslararası toplum ile uyum içinde, finansal işlemler üzerine vergi konulması" yönünde kamuoyu baskısı oluşturmuştur. Kamuoyunun artan desteğinin bir sonucu olarak, 23 Mart 1999 tarihinde 164-83 sayılı önerge (kanun önerisi) yayınlanmıştır. Kanada uluslararası döviz spekülasyonunu kontrol etmek için bir vergi uygulanması gerektiğini deklare eden ilk ülke konumundadır (Robin Hood Tax, 2011a, s. 3-4). Finansal İşlem Vergisi Liberal Demokratların parti programlarında küresel yoksullukla mücadelede fon sağlayacak bir kaynak olarak yer almaktadır. Alman ve Fransız hükümetleri ve tüm G20 ülkelerinden 1.000'den fazla iktisatçı bu vergiyi desteklemektedir. İngiltere dünyada en geniş kapsamlı olarak halihazırda finansal işlem vergisini uygulayan ülkedir, İngiltere'de tüm anonim şirketlerin hisse senetleri alımları üzerinden %0.5 damga vergisi uygulanmaktadır. Damga Vergisi yılda 3 milyar sterlinden fazlaya ulaşmaktadır. Birçok diğer ülkede, G20 ülkelerinden de Kore, Güney Afrika, Hindistan gibi bir dizi ülkede benzer nitelikte finansal işlem vergisi uygulamaktadır (Robin Hood Tax, 2011b, s.11). Bir diğer ifadeyle, küresel kriz sonrası bu tür vergiye olan ilgi ve destek özellikle kamuoyu baskısı nedeniyle artmıştır. Finans sermayenin açgözlülüğü ve aşırı kaygan finans piyasalarının çarklarına atılacak bir miktar kumun çarkın dışlilerinin daha yavaş çalışmasına yol açarak piyasaları istikrarlandırıcı bir işleve yüklenebileceği yönünde görüşler daha yüksek sesle seslendirilmiştir.

5.2.3. Diğer Alternatif Uygulama ve Öneriler

Hükümetler milenyum kalkınma hedeflerini ve değişimi gerçekleştirmede fon sağlama için kamu harcamalarını kısmak yerine yeni kaynaklar bulabilir. Bireyler üzerinden alınan vergileri artırmak yerine (örneğin KDV gibi), finansal ve ekonomik krizlere yol açan sektörü vergilendirme yoluna gidilebilir.

Geçmişte Almanya ve İsviçre'de uygulanan yabancı menkul kıymetlerin vergilendirilmesi konusu, satın almaktan çok ülkede bulunan yabancı menkul değerleri kapsamaktadır. Bu yol ile yabancı menkul kıymetlerin maliyeti yükseltilerek fonların milli menkul kıymetlere yönlendirilmek istenmektedir. İkinci uygulama ise, sermaye giriş ve çıkışlarının vergilendirilmesidir. ABD'de 1960'larda sermaye çıkışları üzerine ve 1996 yılında da İsrail'de sermaye girişleri üzerine vergi konulmuş ancak bu tür uygulamalardan vazgeçilmiştir. Bir diğer yöntem ise, finansal istikrarı sağlamak ve paranın spekülatif amaçlı kullanımını sınırlamak için sermaye kazançlarının vergilendirilmesidir. Uygulamada (ülkelerde) bu tür sermaye kazançlarının çok az vergilendirildiği görülmektedir (Spahn, 1996).

Tobin vergisine, bir diğer alternatif yöntem ise, gelişmekte olan ülkeler arasında uygulanacak çok taraflı vergi anlaşmalarıdır. Bu sava göre, çok taraflı vergi anlaşmaları ile uzun dönemde olumsuz vergi rekabeti önlenerek ve vergi idareleri kontrol kabiliyeti artırılarak işgücü yerine vergilendirilebilecek bir kaynak elde edilebilir. Yine böyle bir vergi gelir vergisi içinde de düşünülebilir ancak o takdirde konunun uluslararası koordinasyonunda güçlükler çıkabilir (Vella, Fuest ve Schmidt, 2011, s. 2).

Küresel kriz sonrasında IMF tarafından da finansal işlemler üzerine bir dizi vergi önerileri de getirilmiştir. IMF iki çeşit vergi önermektedir, Banka Vergisi (Bank Levy) ve Finansal Faaliyetler Vergisi (FAT). FAT ilk kez IMF'nin Haziran 2010 ayındaki raporunda (Fair and Substantial Contribution by the Financial Sector) yer almaktadır. İşlemleri vergilendirmek yerine finansal faaliyetleri vergilendirmeyi amaçlayan Finansal Faaliyet Vergisinin, kurum kazançları veya ücretlerden alınması öngörülmektedir. Avrupa Komisyonu FAT için AB düzeyinde bir uygulama öngörmektedir. IMF'ye göre %10'luk bir FAT vergisinin (KDV'nin yarı oranında) İngiltere'de 9 milyar sterlin artış sağlaması beklenmektedir. FAT özellikle finansal kurumların hizmet bedeli ve karlarının toplamından alınan ve üç çeşitten oluşan bir vergidir. FAT 1, ücret ve karların toplamını vergi matrahı alan KDV'nin yedeği olarak görülebilir. FAT 2, finansal sektörde olağanüstü ücret ve karlar üzerinden alınan bir vergidir. FAT 3, sadece çok yüksek ücret ve karları engellemek amacıyla geliştirilmiş bir vergidir (Vella, Fuest ve Schmidt, 2011, s. 2). Sermayenin küresel ölçekte serbest dolaşım yeteneğinin artırılması noktasında önemli bir aktör olan IMF'in önerilerinin de küresel kriz sonrasında gelmesi dikkat çekicidir. Özellikle kısa vadeli spekülasyon, kuralsız ve denetimsiz nitelikli hareketlerin ülke ekonomileri üzerindeki yıkıcılığını azaltmak ve Tobin vergisi ve benzerlerine bakış açısındaki değişim açısından bu öneriler önemlidir.

5.3. Tobin, Spahn ve Robin Hood Vergilerinden Beklenen Yararlar

Tobin vergisi ve onun türevleri içinde yer alan Spahn ve Robin Hood Vergisinden beklenen yararlar aşağıdaki gibi sayılabilir:

- Spekülasyon hareketleri caydırabilir. Kısa ve orta vadede döviz hareketlerinin döviz piyasaları üzerindeki istikrar bozucu etkisi azaltılabilir.
- Eğitim ve sağlık gibi ülke ekonomilerinin geleceğinde önemli rol oynayan sosyal sermaye harcamaları için finansman imkanı sağlayabilir. Elde edilen gelir, sosyal ihtiyaçların giderilmesinde rol oynayabilir. Bu tip bir vergi, çok düşük oranlarda uygulansa bile önemli büyüklükte bir vergi hasılatı sağlayacaktır (Sabır, 2002, s. 139). Sağlanacak gelirin ne şekilde kullanılacağı ve dağıtımı, Tobin ve Spahn Vergileri açısından net olarak ortaya konmamışsa da Robin Hood Vergisinde hedefin eğitim, sağlık ve iklim değişiminin engellenmesi gibi sosyal ve küresel sorunlar olduğu görülmektedir. Yine bu konudaki en somut öneri, Kopenhag Birleşmiş Milletler Sosyal İşler Zirvesi'nde UNDP tarafından ileri sürülmüştür. UNDP, %0,05 oranındaki bir verginin ortalama olarak yıllık 100 milyar \$'lık bir gelir sağlayacağını ve bu gelirin işsizlik ve fakirlikle savaş için kullanılabileceğini belirtmiştir (Yıldırım, 2002, s. 87).
- Finans işlemlerinin neden olduğu olumsuzlukların giderilmesinde başarı sağlayacak bir vergidir. Kamu Politikaları Araştırma Enstitüsü tarafından yapılan çalışma finans sektörünün ilave olarak 20 milyar dolar ek bir vergi ödeme potansiyeli olduğunu göstermektedir. Bankalar, hedge fonları ve finans sektörü büyük karlar yapmaktadır. 2011 yılında bankaların küresel olarak toplam karlarının 600 milyar

doların üzerinde olması muhtemeldir. Kriz öncesi bankacılık sektörünün diğer sektörlerden 26 kat daha karlı olduğu belirtilmektedir (Dietz, Reibestein ve Walter, 2008, s. 3). Bu nedenle bankacılık işlemlerinin düşük bir oranda vergilendirilmesi, önemli bir gelir kaynağı sağlamasının yanı sıra finansal işlemlerin muhtemel zararlarını da bertaraf edebilir.

- Vergide eşitlik ve adalet ilkelerinin sağlanmasına hizmet edebilir. Verginin önemli kısmı yüksek gelirli bireylerin sermaye üzerinden elde ettikleri gelirlerinden alınacağı için (ve verginin artan oranlı bir yapıya sahip olması halinde), vergide adalet ve eşitlik ilkeleri açısından önemli bir fonksiyon göreceği düşünülmektedir (Balseven, 2003, s. 174). Finans sektörü üzerinden alınan bir vergi diğer vergi artışlarından, özellikle KDV artışından, daha fazla gelir getirmesi muhtemeldir. Fakir bireyler gelirlerinden zengin bireylerin gelirlerine nazaran iki kat fazla KDV ödemektedirler. IMF bu nedenle finans sektörü üzerinden alınan bir verginin, toplum içindeki en zengin kurumlar ve bireyler üzerinde ağırlık taşıması gerektiğini vurgulamaktadır.
- Teknik olarak uygulanabilir bir vergi olduğundan önemli miktarda gelir sağlama potansiyeli bulunmaktadır. 2010 yılında IMF tarafından yapılan çalışmalar, Avrupa Birliği ve diğer gelişmiş ülkelerin finans sektörü üzerinden alınan bir vergi veya vergi setinin uygulanabilir olduğunu göstermektedir. Finansal İşlem Vergisinin küresel olarak uygulama zorunluluğu bulunmamaktadır. IMF tüm temel finans merkezlerinde FTT benzeri uygulamaların halihazırda uygulandığı belirtmektedir. Örneğin İngiltere dünyada işlem vergilerinin en büyük şekilde uygulandığı yerdir, hisseler üzerinden alınan Damga Vergisi yılda 3 milyar sterlinden fazla gelir getirmekte ve bu Londra şehrinin rekabet gücünü etkilememektedir. Herhangi bir ölçüm ile, finans sektörünün reel sektörden daha fazla büyüdüğü ifade edilebilir. Finansal işlemler günümüzde küresel GSYİH'nın 70 katı büyüklüğündedir ve 2008 yılındaki kriz öncesinden önemli ölçüde daha yüksek olduğu görülmektedir (Robin Hood Tax, 2011b, s. 3-4)
- Mali destek etkisi sağlayabilir. Bu vergi ile ulusal hükümetlerin para politikası uygularken döviz kuru değişikliklerine olan bağımlılıklarının azalacağı düşünülmektedir.
- İşlem vadeleri uzayabilir. Kısa vadeli işlemlerin maliyet ve riskleri artacağı için fonların uzun vadeli yatırımlara yöneleceği öngörülmektedir.

5.4. Tobin, Spahn ve Robin Hood Vergilerinin Olumsuz Etkileri

Tobin ve onun türevi olan vergilerin olumlu yanlarının yanı sıra çeşitli olumsuzluklara da yol açacağı belirtilmektedir. Bu etkiler başlıca şunlardır:

- Kısa dönemli ve süreklilik arz etmeyen bir araçtır. Bu tür vergilerin kısa dönemli para politikası aracı olarak hizmet verebileceği düşünülmektedir (Spahn, 1996, s. 8).
- Uygulanması güç olan bir vergidir. Böyle bir verginin dünya çapında uygulanamaması, verginin başarı şansını azaltacak yine bu nedenle dünya üzerindeki her finansal merkez ile bir anlaşma yapılması gerekebilir. Aksi durumda bu fonlar vergi cennetlerine yönelebilir. Tüm ülkeler tarafından aynı anda yürütülmesi ise

teknik ve politik açıdan güç görünmektedir (Stotsky, 1996, s. 28- 29; Edwards, 1999, s. 2).

- Vergi oranının belirlenmesi güçtür. Yüksek oran, finansal piyasaların daralmasına ve vergi kaçırma artışına; düşük oran ise, caydırıcı etkinin azalmasına neden olabilir.
- Mali egemenlik veya politik başkaca nedenler uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Vergi uluslararası bir uygulamaya konu ise bu mali egemenlik açısından kısıtlayıcı etkilere yol açabilir. Ayrıca servetin vergilendirilmesi (her ne kadar doğrudan kişilerin iktisadi durumları üzerinden alınmasa dahi), politik açıdan yoğun bir tepki ile karşılaşabilir (Uluatam, 2003, s. 351- 353).
- Sermaye akışkanlığının kontrol altına alınması gelişmekte olan ekonomilerde daralmaya yol açabilir. Bir sermaye kontrol mekanizması olarak değerlendirildiğinde, kontroller etkin bir biçimde işliyor ise; dış araçlardan yeterli verimin alınmaması sonucunu doğuracaktır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde bu durum, ampirik olarak test edilmiştir (Agenor ve Montiel, 1996, s. 151- 167). Cari açığın yüksek olduğu ülkelerde finansman zorluklarına yol açabilir.
- Ekonomik dalgalanmaların arttığı dönemlerde bu tür vergiler konulması, ek panik ve kriz ortamlarının doğmasına yol açabilir. Yine bu nedenle eğer böyle bir verginin uygulanmasına başlanılacaksa başlangıç tarihi olarak görece istikrarlı bir ekonomik konjonktür tercih edilmelidir (Rajan, 2002, s. 4-5).

6. Dünya’da Finansal İşlem Vergisi Uygulamaları ve Türkiye’de Uygulanabilirliği

Bugüne kadar yapılmış olan çalışmalarda, küreselleşmenin ülkelere yararlı değişimler getirdiği yönünde olumlu veya kaybedenlerin sayısının arttığı şeklinde olumsuz etkilerini içeren çeşitli bulgulara ulaşılmıştır (Günsoy, 2006, s. 95).

Benzer şekilde, bu durum uluslararası finans hareketleri için de geçerlidir. Ülkeler açısından, ülkenin çıkarları ile yabancı sermayeli kuruluşların çıkarları arasında akılcı bir denge kurmak gerekmektedir. Gelişme yolunda olan ülkelerde ekonomik sorunların başında “kaynak yetersizliği” gelmektedir. Çünkü ekonomik kalkınma için yatırım yapılması bir zorunluluktur (Ataç, 1999, s. 252- 253).

Bir yandan ekonomik büyüme ve talebi harekete geçirmek amacıyla sermaye akımlarına izin verilmesi, diğer yandan da bunların getirebileceği istikrarsızlıkların önlenmesi, politik bir seçim konusunu oluşturmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin artan sermaye girişleri karşısında alması gereken tedbirler Stiglitz tarafından özetle şu şekilde belirtilmiştir (Stiglitz, 2000, s. 1075- 1086):

- Finansal entegrasyon sürecinde gelişmekte olan ülkeler global sermaye hareketlerinden, kendilerine fayda sağlayacak politikaları sürdürmeli ve bu süreçteki tehlikelerden kaçınmalıdırlar.
- Bu ülkelerde bankacılık sistemindeki zayıflık bilinse de sermaye girişleriyle ilişkili olarak kredi artışlarının kontrol edilmesi önem kazanmaktadır.

- İyi işleyen sermaye piyasalarının varlığı, artan portföy yatırımlarını çekerek potansiyel istikrarsızlık riskini azaltabilmektedir.
- Gelişmekte olan ülkeler, ekonomik istikrarsızlıklara açık bir yapıya sahip olmalarından dolayı, istikrarsızlıklara tepki gösterecek mekanizmaları geliştirmeli ve şokları ortadan kaldıracı düzenlemeler yapmalıdır.

Uluslararası finans hareketlerinin etkin yönetimi, diğer bir deyişle olumlu etkilerinin maksimizasyonu ve olumsuz etkilerinin minimizasyonu oldukça karmaşık bir konudur. Ülkelerin politik ve kültürel yapıları kalkınma planları, piyasa koşulları ve kurumsal yapılarıyla yakından ilgilidir. Ülkelerarası farklılaşmalar da yabancı yatırımların etkin yönetiminde kullanılabilir olan politikaların değişebileceğini ve dolayısıyla genel bir yaklaşım olmayacağını ortaya koymaktadır (Alp, 2000, s. 226). Fakat ülkelerin kendi özel koşullarını da dikkate alarak izlemeleri gereken politikalar olduğu unutulmamalıdır.

Sermayenin küresel ölçekte dolaşım yeteneğinin arttığı bugünün dünyasında uygulamalarda görülen sorunların giderilmesi noktasında, Tobin Vergisi ve benzeri öneriler, gelişmekte olan ülkeler açısından koruyucu ve dengeleyici işlevler üstlenebilir. En azından, bu ülkelerde en önemli risk faktörlerinden biri olarak görülen ve bu nedenle sıkça eleştirilen spekülasyon amaçlı sermaye hareketlerinin maliyetini artırarak caydırıcı bir etki yaratılması mümkün olabilir. Ancak böyle bir verginin tüm dünyada aynı biçimde ve oranda uygulanması, oranının belirlenmesi, vergi kaçakçılığı ve vergiden kaçınma gibi bazı teknik güçlüklerinin yanı sıra ulusal egemenlik ve finans piyasalarına hakim ülkelerin karlı çıkmaları gibi politik güçlükleri bulunduğundan da göz ardı edilmemelidir.

Gerçek anlamda Tobin, Spahn ya da Robin Hood Vergisi olmasa da son yıllarda Brezilya, Şili, Kolombiya, Çek Cumhuriyeti ve Malezya döviz girişlerini sınırlandırıcı çeşitli uygulamalarda bulunmuşlardır. Bu uygulamalar içerisinde Malezya, ekonomisinde belirli bir iyileşme sağlamış ve IMF Başkanı Horst Köhler'in ifadeleri ile (Köhler, 2003) bu uygulamadan başarılı bir sonuç almıştır. Şili ise bu uygulamayı 1978 ve 1982 yılları ile 1991-1998 yılları arasında farklı şekillerde sürdürmüştür (Edwards, 1999, s. 10- 11). Ayrıca yalnızca gelişmekte olan ülkelerde değil, böyle bir verginin uygulanması konusunda dünyada da bir hareketlenme olduğu söylenebilir. Özellikle Robin Hood Vergisinin tartışılmaya başlandığı yakın dönemde birlikte konu G8 ülkelerinin de gündemine girmiştir. Kanada parlamentosu, Avrupa parlamentosu, Fransa parlamentosu, İngiliz Avam Kamarası, Avrupa parlamentosundaki İsviçreli ve Alman parlamenterler (Fazio ve Wellstone, 2000, s. 3) ile İtalya, Belçika, Finlandiya gibi gelişmiş ülkeler bu konunun ciddiyetle tartışıldığı ülke ve gruplardan ilk akla gelenlerdir.

Böyle bir verginin Türkiye'de uygulanabilirliği ise tartışma konusudur. 80'li yıllardan günümüze küreselleşmenin seyri ülkemiz açısından pek çok gelişmekte olan ülkedekine benzer bir yön izlemiştir. Özellikle 90'lı yıllardan sonra yaşanan krizlerde, finansal hareketliliğin meydana getirdiği spekülasyon etkileri ve bu hareketlerin sınırlandırılması konusu gündeme gelmiştir. Bu sınırlandırma önerileri içerisinde en çok tartışılanlardan birisi de finansal işlem vergileri olmuştur. Finansal işlem vergileri, her ne kadar 1994 finansal krizi sonrasında Türkiye'de akademik çevrelerce Tobin Vergisi adı altında tartışma alanı bulsa da uygulanmasına yönelik bir adım atılmamıştır. Benzer şekilde, 2000'li yıllara gelindiğinde de bu verginin versiyonları, bankacılık sektöründeki istikrarsızlıkların da etkisiyle tekrar gündeme gelmiştir.

ABD’de başlayan mortgage krizinin Avrupa ve gelişmekte olan ülkelerin türev piyasalarına sıçramasının da etkisiyle 2008 küresel krizi meydana gelmiştir. Yaşanan gelişmeler sonrasında spekülâtif sermaye hareketlerinin sınırlandırılması konusu G20 ülkeleri özelinde sıklıkla dile getirilmeye başlanmıştır. Bu çerçevede ön plana çıkan önerilerden birisi de finansal işlem vergileri içinde ele alınan Robin Hood Vergisidir. Tobin vergisinin en yeni versiyonu olan bu vergi, içermekte olduğu özellikleriyle kapsayıcı bir niteliğe sahiptir. Türkiye’de bu tip bir işlem vergisinin bankacılık ve piyasa koşulları gözetilerek uygulanması mümkündür. Ancak bu tür bir verginin uygulanmasında dünyadaki ve ülkedeki konjonktürel şartların dikkate alınması gerekmektedir.

7. Sonuç

1990’ların başından itibaren kısa vadeli finans hareketlerindeki artışlar, bir yandan yatırımları artırarak büyümeye katkı sağlamakla birlikte, diğer taraftan takip eden süreçte bu kaynakların ekonomiden çekilmesi finansal istikrarsızlıklara da yol açabildiği görülmektedir. Bu tür fonlarda oluşan öngörülemez hareketler ani GSMH düşüşleri, iş kaybı, siyasi karmaşa, ekonomik ve siyasi olarak iç işlerine yabancıların müdahalesi gibi bir takım sorunlara doğrudan veya dolaylı olarak sebebiyet verebilmektedir.

Yüksek marjinal oranlı küresel vergileri etkin bir biçimde uygulamanın zorluğu, ülkelerin ortak bir yol izlemektense, ülkeler kendilerine uygun çeşitli yöntemler geliştirmiş ve yaşanan sorunların üstesinden gelmeye çalışmıştır. Ancak bu çabaların günümüzde yeterliliği konusunda da çeşitli kaygılar bulunmaktadır. Her şeyden önce, bir ülkenin uluslararası finans hareketlerine açılması aynı zamanda o devletin mali yapısını da çeşitli şekillerde etkilemektedir. Yakın döneme kadar sadece gelişmekte olan ülkelerin bir sorunu gibi algılanan finansal hareketlerdeki belirsizliklerin, yaşanan son krizlerin de etkisiyle bir dünya sorununa dönüştüğü düşünülmektedir.

Yine bu düşünceden hareketle son 40 yıllık süreçte (ki bu önerilerin kökü Keynes’e kadar da dayandırılabilir), piyasanın kendiliğinden dengeyi yakalayamadığı noktalarda ısrarlı bir biçimde finansal işlemler üzerine konulacak bir vergi önerisinde bulunulması oldukça ilginçtir. 70’li yıllarda Tobin Vergisi, dar bir kapsamda finansal piyasaları kontrol için önerilmiş, 80’li yıllardaki liberalizasyon hareketlerinin ardından 90’lı yıllarda bu verginin daha geniş çaplı bir versiyonu olan Spahn Vergisi önerisi gelmiştir. Küreselleşme ve finansal entegrasyon sürecinin başlamasının ardından yaşanan sorunlar 2000’li yıllarda benzer tarzda bir vergiyi, belki daha ilgi çekici ve kabul edilebilir bir isimle tekrar gündeme getirmiştir. Robin Hood Vergisi olarak adlandırılan bu vergi, Tobin benzeri bir öneriyi kaynak kullanımını da belirterek tazelemiştir. Buna göre kaynaklar, ülkenin eğitim ve sağlık gibi sosyal ihtiyaçları yanı sıra uluslararası açlık, yoksulluk ve iklim değişikliğini önleme gibi amaçlar için kullanılacaktır. Henüz geniş çaplı bir kabul görmeyecek kadar yeni de olsa, özellikle gelişmiş ülkeler bu tür bir vergiye eskisinden daha sıcak bakmaktadırlar.

Günümüzde pek çok ülkenin spesifik düzeyde başarı sağlanan yerli işlem vergisi deneyimlerinden uluslararası bir vergi önerisine geçmesi fikri, belki de pek çok ülkede yetkinin devri gibi başkaca düşünceler nedeniyle şüphe yaratmaktadır. Öte yandan, böyle bir verginin kapsamının ne olacağı, teknik ayrıntılarının uyarlanması ve nihayetinde uygulanması geniş zaman dilimine ihtiyaç duyulacağını düşündürmektedir. Ayrıca süreç sonunda, yine tüm bu gelişmelerin maliyetlerinin neler olacağı anlaşılacak ve buna uygun yeni düzenlemelere gidilmesi çabaları da beraberinde gelecektir. Benzer şekilde, tüm ülkelerde uygulanması fikri de en az tek ülkede uygulanması fikri kadar paradoksal görünmektedir.

Fakat, özellikle 2000'li yılların ikinci yarısından itibaren dünya ekonomisinde yaşanan gelişmeler dikkate alındığında, ekonomide aksaklıkların ortaya çıktığı noktalarda devletlerin düzenleme ve denetleme (regülasyon) yetkilerini daha etkin kullandığı görülmektedir. Eğer hedef ile araçlar arasında bir ilişkiden söz ediliyor ise, belki de küresel sorunların giderilmesini yerel ölçekte değil, küresel çözümlerde aramak yerinde olabilecektir. Ekonomik teklemelerin yaşandığı noktalarda anlık ve ülkelere has çözümler önemli olmakla birlikte küresel sorunların çözümlerinde küresel adımlar atılması önem arz etmektedir. Bu çerçevede Tobin vergisi ve benzeri öneriler önem kazanmaktadır.

Finansal işlemler özelinde düşünüldüğünde de durumun benzer şekilde olduğu sonucuna varılabilir. Bu tür işlemler üzerine uygulanacak küçük bir vergi ile uluslararası vergi bilincinin yaratılabilmesi mümkün olabilir. Yine bu yol ile toplumsal ve insani gelişim açısından da çeşitli kazanımlar sağlanabilir. Bu yönüyle sözü edilen vergi, bir eğitim aracı olarak da düşünülebilir. Finansal işlem vergisi önerilerinin son versiyonu olan ve "Zenginden alıp fakire vermek" sloganıyla yola çıkan Robin Hood Vergisi, sözü edilen nitelikleriyle belki de daha geniş çevrelerce kabul görebilecek bir vergidir.

Ülkemizde de dünyadaki gelişmelere paralel olarak, 1980 yılında 24 Ocak kararlarıyla beraber neo liberal iktisat politikaları benimsenmiş ve yabancı sermayenin ülkeye girişini kolaylaştıran yasal düzenlemeler yapılmıştır. 1994'te yaşanan finansal kriz ile Türkiye'de de Tobin Vergisi önerileri kuramsal olarak tartışılmaya başlanmış, 2000-2001 krizi sonrası bankacılık sektöründeki sorunların giderilmesi için yerel ölçekte atılan adımlardan sonra ise rafa kaldırılmıştır. 2000'lerin ikinci yarısından itibaren ortaya çıkan ve etkileri halihazırda sürmekte olan uluslararası gelişmeler ise, dünyada olduğu gibi ülkemizde de Tobin vergisi benzeri önerilerin yeniden tartışılmasına yol açmıştır.

James Tobin'in deyiimiyle "kaygan finansal çarkların arasına kum serpmek" fikri belki de Türkiye'deki finansal hareketlerin neden olabileceği istikrarsızlıkların giderilmesinde de önemli roller üstlenebilir. Sözü edilen verginin Robin Hood Vergisi versiyonu, sosyal hedefleriyle de günümüzde kabul görebilecek nitelikte bir çizgiye sahiptir. Ancak öncelikle uygulama güçlüklerine dair derinlemesine bir analizin yapılması da şarttır. Son olarak, eğer uygulanması düşünülürse, Türkiye'de de bu tip bir işlem vergisinin piyasa şartlarını dikkate alarak, mümkün ölçüde uluslararası eşgüdüm içerisinde ve tepki çekmeyecek oranlarda uygulanması gerekmektedir.

Kaynaklar

- Agenor, P.R. & Montiel, P.J. (1996). *Development Macroeconomics*. New Jersey: Princeton University Pres.
- Akdiş, M. (2004). Kısa Vadeli Sermaye Hareketlerinin Yol Açtığı Finansal Krizler ve Bu Krizleri Önlemede Kullanılabilecek Araçlar: Tobin Vergisi. *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, 36, 36-48.
- Alp, A. (2000). *Finansın Uluslararasılaşması: Finansal Krizler, Çözüm Önerileri ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aslan, N. (1995). *Uluslararası Özel Sermaye Akımları: Portföy Yatırımları ve Sıcak Para Hareketleri* (2.Baskı). İstanbul: Türkmen Kitabevi.

- Ataç, B. (1999) Maliye Politikası (5. Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Baldwin, A. (2011). The Tobin tax: Reason or treason? A Comparative Study of the Potential Effects of a UK Tobin Tax, Adam Smith Institute Briefing Paper. http://www.adamsmith.org/sites/default/files/resources/ASI_Tobin_Tax_2011.pdf (Erişim Tarihi, 10.11.2011).
- Balseven, H. (2003). Dünya Uygulamalarında ve Türkiye’de Finansal Piyasalardaki İşlem Vergileri. Vergi Dünyası Dergisi, 265.
- Daniels, B. (2010). The “Robin Hood” Tax: A Rejection, The Wilberforce Society Policy Paper, 1-4. <http://thewilberforcesociety.co.uk/wp-content/uploads/2011/10/The-Robin-Hood-tax-A-rejection-Ben-Daniels.pdf> (Erişim Tarihi: 12.11.2011).
- Dietz, M., Reibestein, R., Walter, C. (2008). What’s in store for Global Banking. http://www.swissfinanceinstitute.ch/html/press/pdf/McKinsey_Global_Banking_2008-02-05.pdf (Erişim Tarihi: 20.03.2012)
- DPT (2000). Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. <http://ekutup.dpt.gov.tr./yabancis/otk532.pdf>. (Erişim Tarihi, 20.10.2011).
- ECB (2004). Opinion of the European Central Bank, http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/en_con_2004_34_f_sign.pdf (Erişim Tarihi: 19.11.2011).
- Edwards, S. (1999). How Effective Capital Controls., NBER Working Paper Series, 7413.
- Ertürk, K. (2002) Why the Tobin Tax Can Be Stabilizing. University of Utah - Department of Economics, Working Paper No:366, December.
- Fazio, P. & Wellstone, P. (2000). US Congress Concurrent Resolution on Taxing Cross-Border Currency Transaction to Deter Excessive Speculation. <http://www.ceedweb.org/iirp/ushoueres.htm>., (Erişim Tarihi: 12.11.2011).
- Felix, D. (1995). Financial Globalization Versus Free Trade: The Case for the Tobin Tax. UNCTAD Discussion Papers, No:108, November, 40- 46.
- Günsoy, B. (2006). Küreselleşmenin Ölçülmesinde Sistemik Yaklaşımlar: Karşılaştırmalı Bir İnceleme. Ankara: Kırilangıç Yayınevi.
- İnsel, A. & -Sungur, N (2003). Sermaye Akımlarının Temel Makroekonomik Göstergeler Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği 1989-1999. Türkiye Ekonomi Kurumu Yayınları. Aralık.
- Köhler, H. (2003) IMF Managing Director Horst Köhler's Statement at the Conclusion of a Visit to Malaysia. No. 03/149. <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2003/pr03149.htm>. (Erişim Tarihi: 18.11.2011).
- Lopez, A. (1999). Large Capital Flows: Causes, Consequences, and Policy Responses” Finance and Development., 36(3),
- Oktar, S (1995) Uluslararası Sermaye Akışı ve Sıcak Para, Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, 32, 5- 12.
- OXFAM (2011), The Robin Hood Tax: The Time is Now, OXFAM MEDIA BRIEFING, 1-9. <http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/oxfam-robin-hood-tax-time-is-now-201106.pdf> (Erişim Tarihi: 12.11.2011).

- Patterson, B. & Galliano, M. (1998). The Feasibility of an International Tobin Tax, Directorate General for Research European Parliament, March.
- Raffer, K. (1998) The Tobin Tax: Reviving a Discussion, *World Development*, 26(33), 529- 538.
- Rajan, R.S. (2002) The Tobin Tax Revisited: A Global Tax For Global Purposes?, University of Adelaide, Australia, February, *Economic and Political Weekly*, 37(11), 1024- 1026.
- Robin Hood Tax. (2011a), Robin Hood Tax Campaigner Kit, www.robinhoodtax.ca (Erişim Tarihi: 12.11.2011).
- Robin Hood Tax. (2011b) There Is an Alternative (Time For a Robin Hood Tax), Policy Brief, 1-15. http://robinhoodtax.org/sites/default/files/There_is_an_Alternative.pdf (Erişim Tarihi: 12.11.2011).
- Robin Hood Tax (2011c). Frequently Asked Questions Financial Transactions (Robin Hood) Tax, <http://robinhoodtax.org.au/wp-content/uploads/2010/03/FAQ-Robin-Hood-Tax1.pdf> (Erişim Tarihi: 12.11.2011).
- Rodrick, D. (2006). Goodbye Washington Consensus, Hello Washington Confusion? A Review of the World Bank's Economic Growth in the 1990s: Learning from a Decade of Reform, *Journal of Economic Literature*, 44, 973- 987.
- Sabır, H. (2002). Küreselleşme Sürecinde Ekonomik Kriz ve Tobin Vergisi. *Vergi Sorunları Dergisi*, 170, 135- 141.
- Seely, A. (2010). The Tobin Tax, Business & Transport Section, <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/briefings/snbt-01346.pdf> (Erişim Tarihi: 12.11.2011).
- Seyidoğlu H. (2003). Uluslararası Mali Krizler, IMF Politikaları, Az Gelişmiş Ülkeler, Türkiye ve Dönüşüm Ekonomileri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*. 4 (2) 141-156.
- Seyidoğlu H. (1999). *Ansiklopedik Ekonomik Terimler Sözlüğü* (2.Baskı). İstanbul: Kurtiş Matbaacılık.
- Seyidoğlu H. (1993). *Uluslararası İktisat: Teori Politika ve Uygulama* (9.Baskı). İstanbul: Güzem Yayınları.
- Spahn, P. B. (1996). The Tobin Tax and Exchange Rate Stability *Finance and Development*, June.
- Spahn, P. B. (1995). *International Financial Flows and Transactions Taxes: Survey and Options*, University of Frankfurt/International Monetary Fund (IMF), Working Paper WP/95/60.
- Stiglitz, J. (2000) Capital Market Liberalization, Economic Growth and Instability, *World Development*, 28(6), 1075- 1086.
- Stotsky, J.G. (1996) Why a Two – Tier Tobin Tax Won't Work, *Finance&Development*, June.
- Tobin, J. (2001) Interview, *Der Spiegel*, September 3.
- Tobin, J. (1999) Interview with James Tobin: Reigning in The Markets, *Courier*, February 1.
- Tobin, J.(1997) Why We Need Sand in the Market's Gears *Washington Post*, December 21, 1997.
- Tobin, J. (1978) A Proposal for International Monetary Reform *Eastern Economic Journal*, 4(3-4), July/October.

- Tülay, B. & Erdönmez, P.A. (1999). Küresel Krizlere Yeni Yaklaşımlar. Türkiye Bankalar Birliği Bankacılık ve Araştırma Grubu. Eylül.
- Uluatam, Ö. (2003). Kamu Maliyesi (8:Baskı). Ankara: İmaj Yayınevi.
- Uzunoęlu, S., Aklin, K. & Gürlesel, C. F. (1995). Uluslararası Sermaye Hareketlerinin Gelişmekte Olan Ülkelerde Makroekonomik Etkileri ve Türkiye. İstanbul: İMKB Araştırma Yayınları.
- Vella, J , Fuest,C. & Schmidt, T. (2011), The EU Commission’s Proposal for a Financial Transaction Tax, British Tax Review, No:6, 1-14. <http://www.sbs.ox.ac.uk/centres/tax/Documents/JV%20CF%20TS%20Nov%202011.pdf> (Erişim Tarihi, 12 Kasım 2011).
- Yıldırım, N. (2002). Finansal Piyasaların Yeniden Düzenlenmesi: Tobin Vergisi, Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, 39 (4), 77- 87.
- Yılmaz, C (2002). Döviz Kuru İstikrarının Sağlanmasında Vergi Politikasından Yararlanılması: Tobin Vergisi, Active Finans Dergisi, 24, Mayıs.